

J. Wigstad.

Foto: Sixten Haraldson, Kiruna

J. Qvigstad 100-vuotias

Tasan seitsemänkymmentäviisi vuotta sitten, maaliskuussa 1878, Tromssan seminaarin vastanimitetty nuori opettaja JUST KNUD QVIGSTAD lähti opintomatkalle lappalaisten luo Kautokeinoon. Hänen opetusvelvollisuuksiinsa kuului mm. lapin kieli, jota jo hänen edeltäjänsä, lapin kielen alkeisoppikirjan laatija S. M. Nielsen, oli opettanut tuleville Ruijan opettajille. Tromssa ei ollut Qvigstad'lle outo paikka. Hän oli syntynyt Lyngenissä piirilääkärin poikana ja hänet oli jo 10-vuotiaana lähetetty Tromssan latinakouluun. Loistavin arvosanoin hän 16-vuotiaana tuli ylioppilaaksi ja lähti sitten Oslon yliopistoon opiskelemaan kielitiedettä. Kun hän oli suorittanut filologisen virkatutkinnon v. 1874, hän jo seuraavana vuonna palasi pohjoiseen koulukaupunkiinsa jäädäkseen pysyväisesti sinne, missä tiesi juurensa olevan.

Qvigstad'n ensimmäinen Lapin-matka kesti 3—4 kuukautta ja sen aikana hän opiskeli lappia enimmäkseen kuuluisan raamatunkääntäjän Lars Hettan avulla. Mitä muita harrastuksia tähän ensimmäiseen matkaan liittyikin, sen varsinaisena aiheena oli Qvigstad'n vakaa pyrkimys antautua seminaarin opettajaksi. Tullakseen tähän tehtävään toisillakin linjoilla mahdollisimman päteväksi hän v. 1881 suoritti myös teologisen virkatutkinnon. Niinpä hänet sitten nimitettiin jo v. 1883 seminaarin johtajaksi, joka v. 1902 sai rehtorin arvon. Tämä titteli onkin noista ajoista lähtien erottamattomasti liittynyt Qvigstad'n nimeen.

Lapin-matka ei jäänyt kuitenkaan pelkästään suunniteltua virkauraa varten tarvittavaksi välttämättömäksi askeleeksi. Se antoi ratkaisevan sysäyksen vallan toiseen suuntaan tähtäävälle pyrkimykselle, hänen kestävimälle ja kauaskantavimmalle elämäntyöllensä. Tätä ensimmäistä matkaa seurasi loputon sarja kaikkiin Ruijan kolkkiin tehtyjä tutkimus-

retkiä, jotka hänen kuitenkin oli pakko suorittaa loma-aikoinansa. Seminaarin opettajasta tuli tiedemies, joka väsymättömästi keräsi sekä matkoillaan että arkistoissa ja kirjastoissa arvokasta ainesta Lapin merkillisen kansan kielen ja kulttuurin alalta. Tromssan seminaarissa oli myös syntyperäisiä lappalaisia oppilaita, ja kaupungissa kävi taa-jaan muissakin asioissa tämän pohjoisen heimon edustajia. Aina jäi Qvigstad'n papereihin näiden kosketusten tuloksena merkintöjä ja muistiinpanoja. Mutta Qvigstad ei ole ollut vain aineksen kerääjä. Hän on suorittanut aktiivista tutkimustyötä ja julkaissut teoksia, jotka tulevat säilyttämään hänen nimensä yhtenä lapin kielen tutkimuksen merkittävimmistä.

Se joka tietää rehtori Qvigstad'sta vain sen, että hän on lapin kielen tutkija ja seminaarin opettaja, voisi helposti luoda itselleen väärän kuvan tästä merkillisestä oppineesta. Hän voisi kuvitella miestä jonkinlaiseksi erakoksi, joka on halunnut vetäytyä pois suuren maailman hälinästä, antautua opetuskutsumukselleen ja sitten illan hiljaisina hetkinä omistautua rakkaalle tieteelleen. Jo tämän tieteen eksklusiivisuus voisi viitata jonkinlaiseen eriskummallisuuksien harrasteluun, jota tavallisten ihmisten on vaikea ymmärtää. Kuka tällaisen kuvan on itselleen luonut, hämmästyy varmaan suuresti, kun saa tietää lisää yksityiskohtia rehtori Qvigstad'n elämästä. On vaikea noilta pohjoisilta leveysasteilta osoittaa miestä, joka kaiken pedagogisen ja tieteellisen harrastuksensa lisäksi siinä määrin olisi ollut kiinni todellisuudessa ja joka siinä määrin olisi osoittanut käytännöllistä vaistoa ja oikeata realiteettien tajua. Näiden rivien kirjoittaja ei tiedä ketään toista. Rehtori Qvigstad on ollut kotikaupunkinsa kunnallishallinnon keskeisimpiä johtomiehiä, mm. kaupunginvaltuuston puheenjohtajana vuosikaudet. Tuskinpa Pohjois-Norjasta voi mainita ainuttakaan yleistä rientoa, jonka johdossa Qvigstad ei olisi ollut. Säästöpankit, hyväntekeväisyysseurat, puhumattaakaan museoista ja muista tieteellisiin harrastuksiin suoranaisesti liittyvistä asioista, ovat kaikki verottaneet hänen uskomatonta elinvoimaansa. Vakuuttavana osoituksena siitä, mihin arvovaltaan ja arvonantoon Qvigstad monipuolisen yhteiskunnallisen toimintansa takia on kohonnut isänmaassaan, on se, että hän vuosina 1910—1912 oli maansa

kirkollis- ja opetusasiain ministerinä. Tämä kaikki todistaa, ettei hänen lapin kielen harrastuksensaakaan ollut mitään eriskummallisuuksien tavoittelua ja erakkomielen osoitusta, vaan seurausta siitä terveestä vakaumuksesta, että tällä tieteenhaaralla on merkittävä sija Euroopan pohjoisosien historian ja kulttuurin tutkimuksessa. Saamme olla iloisia siitä, että tietemme edustaja Norjassa on ollut mies, jolla suurenkin yleisön mielessä on ollut kiistämätön arvovalta ja kunnioitus.

Virittäjän piiri muistelee erityisesti rehtori Qvigstad'n tieteellisiä aikaansaannoksia. Jonkinlaisena ulkonaisena todistuksena siitä, miten suurta arvoa niille maassamme on annettu, on se, että Qvigstad on sekä Suomalaisen Tiedeakatemian että Suomalais-ugrilaisen Seuran kunniajäsen, muita jäsenyyksiä mainitsematta. Ehkäpä saamme aiheellisesti tuntea ylpeyttä siitäkin, että hänen ensimmäinen tieteellinen teoksensa on julkaistu Suomessa. Se on Suomen Tiedeseuran julkaisuissa v. 1881 ilmestynyt 'Beiträge zur Vergleichung des verwandten Wortvorrathes der lappischen und der finnischen Sprache'. Teoksella oli aikanaan varsin suuri merkitys. Qvigstad'n tieteellisenä pääteoksena on pidettävä tutkimusta 'Nordische Lehnwörter im Lappischen' (1893.) Sen merkitys on perustavalaatuinen ja se on rikkaan aineistonsa ja oikeiden vertailujensa takia yhä vieläkin säilyttänyt arvonsa. Monumentaalinen neliosainen 'Lappiske eventyr og sagn' tulee aina kunnioitusta herättävänä aikaansaannoksena kertomaan jälkipolvelle innostuneesta ja uhrautuvasta elämäntyöstä. Qvigstad'n uupumattomasta kynästä on näiden lisäksi lähtenyt monia muita arvokkaita teoksia. Vähäisempien artikkelien ja kirjoitelmien määrä on aivan valtava. Kaikissa hänellä on tarjottavana uutta tietoa. Vähäiseksi ei ole arvatava sitäkään, mitä Qvigstad on tallettanut paikannimistön alalta. Tulevaisuuden tutkimus on palaava niihin monta kertaa.

Valtavaa tarmoaan Qvigstad on käyttänyt runsain määrin myös lapinkielisen kirjallisuuden hyväksi. Raamatunkäännöstyöhön hän jo nuoruudessaan otti aktiivisesti osaa, ja hänen omien käännöstensä luku on erittäin suuri.

Ultima Thulen suuri tietäjä täyttää nyt sata vuotta. Mielemme on täynnä syvää kunnioitusta ja kiitollisuutta, sillä me olemme kaikki

hänen oppilaitaan ja jo meidän opettajamme ovat kaikki olleet hänen oppilaitaan. Hänen tavalliset inhimilliset mittasuhteet ylittävä elämäntyönsä kantautuu meidän ohitsemme kauas tulevaisuuteen.

PAAVO RAVILA

Hommage à J. Qvigstad à l'occasion de son centenaire

Soixante-quinze ans se sont écoulés du jour où Just Knud Qvigstad, qui venait d'être nommé professeur à l'École normale d'instituteurs de Tromsø, partit en voyage d'études chez les Lapons de Kautokeino. C'est que ses devoirs de professeur comportaient aussi l'enseignement du lapon aux futurs instituteurs du Finnmark. Mais M. Qvigstad est devenu non seulement professeur et directeur d'école normale primaire, il est devenu aussi un savant dont le nom compte parmi les plus illustres de son domaine.

Celui qui n'a entendu parler de M. Qvigstad qu'en qualité de professeur du lapon et de professeur d'école normale primaire, aura facilement une fausse image de ce savant singulier. Il s'imaginera une sorte de solitaire qui s'est retiré de l'agitation du «grand monde» et qui, le travail professionnel de la journée terminé, veut consacrer son temps à sa chère science. Rien que l'exclusivité de cette science suffirait à qualifier d'excentrique celui qui s'y adonne. Mais c'est avec étonnement qu'on apprend des détails sur la vie de M. Qvigstad. A ces degrés de latitude nord, il est difficile de désigner un homme qui, en plus de ses intérêts pédagogiques et scientifiques, ait montré, à un aussi haut degré, un instinct pratique et un sens des réalités. M. Qvigstad a été un des conseillers municipaux les plus remarquables de la ville de Tromsø. Les caisses d'épargne, les sociétés de bienfaisance, des intérêts sociaux de toute sorte ont fait appel à son incroyable vitalité. En 1910—1912, il fut ministre de l'Instruction publi-

que et des cultes. Il ressort de tout cela que son intérêt pour le lapon ne venait pas d'un amour de la bizarrerie et de l'isolement, mais qu'il représentait la saine conviction que cette branche de la science, elle aussi, tient une place remarquable dans les recherches sur l'histoire et la civilisation du nord de l'Europe.

Le cercle du «Virittäjä» n'a pas oublié les réalisations scientifiques de M. Qvigstad. Elles lui ont valu, en signe extérieur d'appréciation, la qualité de membre d'honneur de l'Académie des Sciences et Lettres de Finlande et de la Société finno-ougrienne. Peut-être avons-nous le droit d'être fiers de ce que son premier ouvrage scientifique ait vu le jour en Finlande. Comme son œuvre principale doit être considérée 'Nordische Lehnwörter im Lappischen' (1893), d'une importance capitale et qui, grâce à ses riches matériaux et à ses combinaisons exactes garde encore sa valeur. L'ouvrage intitulé 'Lappiske eventyr og sagn', en quatre volumes, restera lui aussi un monument de son œuvre désintéressée. En outre, M. Qvigstad a mis son immense énergie au service de la littérature en langue laponne. Le nombre de ses traductions est considérable.

Le grand devin de l'Ultima Thulé atteint l'âge de cent ans. Nous autres linguistes, qui sommes tous ses disciples, comme le furent, avant nous, tous nos professeurs, nous lui présentons notre hommage de respect et de reconnaissance. Son œuvre, qui dépasse les mesures humaines, est d'une puissante envergure.

PAAVO RAVILA